

Формування професійних компетентностей майбутніх фахівців з фізичної терапії на засадах біоетики

**Вищий державний навчальний заклад України «Буковинський державний медичний університет», м. Чернівці
Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, м. Чернівці**

Стаття присвячена питанням удосконалення фахової підготовки та набуття професійних компетентностей майбутніми фахівцями фізичної терапії, що базуються на біоетичних засадах. Усі ці теоретичні знання і оволодіння умінням застосовувати їх в практичній діяльності фізичні терапевти повинні базувати на дотриманні біоетичних принципів в процесі реабілітації пацієнтів, що відповідає сучасному освітньому процесу практичної підготовки фахівців з фізичної терапії відповідно до Стандарту вищої освіти України для спеціальності 227 «Фізична терапія, ерготерапія», галузь знань 22 «Охорона здоров'я».

Мета дослідження спрямована на аналіз проблеми біоетики як нормативної, регуляторної, міждисциплінарної системи та удосконалення підготовки фізичних терапевтів для набуття ними фахових компетентностей, що ґрунтуються на біоетичних принципах.

У роботі використовувались такі методи дослідження: системного підходу та системного аналізу застосування біоетики в реабілітації, бібліосемантичний (аналіз інформаційного потоку літературних джерел), педагогічне спостереження, віртуальне ситуативне моделювання з використанням ролевих ситуацій «фізичний терапевт – пацієнт – соціальне оточення пацієнта», аналіз практичних кейсів, психологічне тестування.

На основі узагальнених результатів встановлено, що імплементація положень Етичного кодексу та загальноприйнятих у світовій практиці біоетичних принципів в робочі програми викладання фахових дисциплін з фізичної терапії сприятиме формування у майбутніх фізичних терапевтів/фахівців фізичної реабілітації адекватної системи цінностей, світоглядного мислення, належного рівня фахових компетентностей та професійної поведінки відповідно до існуючих принципів та стандартів.

Ключові слова: дослідження, фізична терапія, освіта, практична діяльність, майбутні фізичні терапевти, фізіотерапевтичне втручання, біоетичні принципи, мультидисциплінарна команда.

Вступ

Пріоритетність трактування і визначення поняття біоетики належить американському онкологу, вченому-гуманісту Ван Ренселеру Поттеру [1]. У своїх публікаціях (стаття «Біоетика: наука про виживання» (1970 р.), книга «Біоетика: міст до майбутнього» (1971 р.) автор розглядав біоетику як новий вид людської мудрості, що ґрунтується на використанні наукового знання задля забезпечення соціальних благ [2].

На сьогодні проблеми біоетики набувають більш вираженого міждисциплінарного характеру. Головний зміст та завдання біоетики як системи уявлень, поглядів, норм, оцінок, що регулює поведінку людей з позицій збереження життя на Землі, спрямовані на посилення її значення в суспільстві і повинні охоплювати всі основні напрями діяльності людства (збереження довкілля, розвиток техносфери, формування гармонійних суспільних відносин, і, безперечно, галузь охорони здоров'я, зокрема медичну й фізичну реабілітації – складових процесу відновлення здоров'я і функціонування пацієнтів). Медична біоетика охоплює широкий спектр моральних проблем, що виникають у процесі відносин і взаємодії в суспільній сфері, збереження та оновлення здоров'я, корекцію його порушень [3]. Її суб'єктами виступають, зокрема, медичні, соціальні працівники, фізичні терапевти/фахівці фізичної реабілітації, вчені, а також – пацієнти, клієнти і суспільство в цілому.

Тому виникла необхідність створити сукупність обов'язкових для всього людства моральних принципів, норм і правил, визначити межу втручання людини у природу, перехід через яку неприпустимий.

Генеральною Асамблеєю ООН 9 грудня 1975 р., прийнято Декларацію прав інвалідів. Рада Європи в 1984 р. запропонувала документ «Виважена політика у сфері реабілітації інвалідів. Типова програма політики реабілітації інвалідів, рекомендована для органів державної влади», який послужив фундаментальною основою для прийняття спеціальних законів у різних європейських країнах [4].

У країнах Західної Європи питання надання реабілітаційної допомоги врегульовані на законодавчому рівні. Зокрема, в Італії прийнято спеціальний Закон про медичну допомогу інвалідам, їхню соціальну реабілітацію та захист їхніх прав (Закон № 104/1992). Цей закон чітко врегулював дії, спрямовані на підтримку суспільної інтеграції таких осіб (дії соціальної реабілітації). У ст. 7 Закон № 104/1992 передбачено повноваження Національної системи охорони

здоров'я з приводу розподілу послуг «лікування та реабілітації» (діяльність медичної реабілітації). Ці питання врегульовані також Законами №502/1992 та №517/1993 [4].

Законом України «Про реабілітацію осіб з інвалідністю в Україні» (Назва Закону із змінами, внесеними згідно із Законом № 2249-VIII від 19.12.2017) регулюється низка правових, медичних, соціальних питань стосовно реабілітації осіб з інвалідністю. Відповідно до Закону – реабілітація осіб з інвалідністю – це система медичних, психологічних, педагогічних, фізичних, професійних, трудових, фізкультурно-спортивних, соціально-побутових заходів, спрямованих на надання особам допомоги у відновленні та компенсації порушених або втрачених функцій організму для досягнення і підтримання соціальної та матеріальної незалежності, трудової адаптації та інтеграції в суспільство, а також забезпечення осіб з інвалідністю технічними та іншими засобами реабілітації і виробами медичного призначення;

Законодавство України в галузі охорони здоров'я на сьогодні поки що не містять бази з біоетики, але імплементовані основні документи міжнародних організацій щодо дотримання біоетичних норм і принципів у практиці охорони здоров'я. Основою таких нормативних актів є право людини на гідне життя і повага до людської особистості [5, 6].

Україна разом із 22 державами підписала Європейську конвенцію «Про захист прав та гідності людини у зв'язку з використанням досягнень біології та медицини». Цей документ є логічним продовженням і доповненням до Європейської конвенції з прав людини та Європейської соціальної хартії [7]. Це означає, що законодавчі акти стосовно охорони життя і здоров'я повинні формуватися згідно з вимогами крайньої конвенції, заснованої на принципах біоетики. Погляд біоетики на медицину спрямовує увагу на високу цінність служіння життю, бо це є основою гуманізації суспільства.

Біоетика лише недавно спрямувала свою увагу на медичну та фізичну реабілітацію [4]. На початку 80-х років ХХ ст. етичні проблеми реабілітації почали висвітлювати такі спеціалізовані журнали, як часопис «Архіви фізичної медицини та реабілітації» [4]. Зацікавилися цією темою і журнали з біоетики. Наприклад, спеціальний додаток до звіту Центру Гастингса в серпні 1987р. широко обговорював цю тематику в різних аспектах. Нове видання «Енциклопедії з біоетики» (1995) присвятило кілька сторінок етико-методологічного змісту реабілітації.

Філософсько-етична концепція А. Швейцера «благоговіння перед життям» також спрямована на дослідження і встановлення значення принципів біоетики як етики життя. В основу його розуміння життя покладено усвідомлення самого факту життя як фундаментальної цінності [8].

Авторитетні дослідники з біомедичної етики в Республіці Білорусь Т.В. Мишаткіна та Я.С. Яскевич акцентують увагу на відмінності між біоетикою та біомедичною етикою і розглядають біоетику і біомедичну етику як взаємозв'язок загального та одиничного. Дослідженнями проблеми біоетики, зокрема медичної біоетики, займалися дослідники В.Ф. Чешко і В.Л. Кулініченко [9].

С.В. Пустовіт у своїх публікаціях зазначає, що «біоетика – це міждисциплінарна галузь знання та людської практики, основна мета якої є – збереження і розвиток життя за допомогою етичних механізмів та принципів». Особливий акцент автор наголошує, що біоетика захищає права всього живого на самозбереження і розвиток та моральну відповідальність людства за все, що живе [9].

У Хартії працівників служби охорони здоров'я Папської ради у справах душпастирства служби охорони здоров'я (1995) зазначається, що реабілітація – це «комплекс медичних, фізіотерапевтичних, психологічних, адаптаційних заходів, спрямованих на повернення здоров'я або поліпшення психофізичного стану осіб, обмежених у можливостях інтеграції, контактування з оточенням чи продуктивної праці» (п. 61) [4].

Реабілітація у світовому співтоваристві визнана визнана як дуже важливою сферою діяльності і цілком позитивною з етичного погляду. Поглиблюючи ці міркування та узагальнення Згренча Е., Спаньйола А.Дж., П'єтро М.Л. ді класифікували етичні аспекти цієї теми на декілька груп:

- 1) етичний фактор як неодмінна вимога отримання інформованої згоди суб'єкта, якого реабілітують, на участь у заходах реабілітації;
- 2) сукупність етичних цінностей, задіяних у суспільстві, в культурі та в заходах планування, які треба враховувати, щоб сформувати коректний погляд на реабілітацію;
- 3) етичні якості та етична освіта фахівця, який здійснює реабілітацію;
- 4) деякі специфічні проблеми клінічної біоетики, що виникають у процесі реабілітації.

Фахівець з реабілітації повинен не тільки вміти встановити реабілітаційний діагноз; визначити ступінь функціональних порушень відповідно до Міжнародної класифікації функціонування, обмеження життєдіяльності та здоров'я (МКФ) (англ. International Classification of Functioning, Disability and Health, ICF) та Міжнародної класифікації функціонування, обмежень життєдіяльності та здоров'я дітей і підлітків (Наказ МОЗ України від 23.05.2018 № 981 «Про затвердження перекладу Міжнародної класифікації функціонування, обмежень життєдіяльності та здоров'я та Міжнародної класифікації функціонування, обмежень життєдіяльності та здоров'я дітей і підлітків»); з'ясувати обсяг заподіяної організмові шкоди, її причини і наслідки, а й звернути увагу на шкоду первинну (пошкодження органів і структур і пов'язані з цим дисфункції), вторинну (затримка розвитку дитини, функціональні та глобальні порушення рівноваги організму дорослої людини) або третинну (вади постави, спотворення рис, синдроми болю та дистрофії після тривалої неактивності). Реабілітація включає в себе також діагностичні й профілактичні заходи (йдеться про профілактику вторинної і третинної шкоди), отже, у певному розумінні, вона стосується всієї медичної етики.

Особливо етично значущим є те, що реабілітація займається всією особистістю суб'єкта. За висновками біоетичних досліджень багатьох авторів, зокрема Згрєнча Е., Спаньйола А. Дж., П'єстро М. Л. ді – анатомічні ушкодження (як наприклад, поранений суглоб, уражене інфарктом серце, бронхопневмонія) завжди супроводжуються функціональними розладами, що неминуче позначаються на особистому житті людини. І це не може не вплинути на життя суспільства, яке залежно від набутого досвіду, прийме цю категорію людей (інвалідів) або її відкине. «Тому безпосередньою сферою застосування реабілітації є ушкоджене і дисфункціональне тіло людини, але вона має також ширшу сферу – усю особистість, яка розглядається як сама по собі та у своєму сімейному, суспільному й робочому середовищах» [4].

Правильна організація процесу та етапів реабілітації вимагає налагодження діалогу між фахівцем і пацієнтом, а також мобілізацію духовних сил обох його учасників. В основу реабілітації покладена найпереконливіша концепція, згідно з якою медицина розуміється як мобілізація пацієнта, всіх його особистих ресурсів, а також ресурсів тих медичних працівників, які ним опікуються [4]. Безперечно, це вимагає від фізичного терапевта належних фахових компетентностей та наявність відповідного рівня біоетичної освіти.

Мета дослідження. Наші дослідження спрямовані на вивчення питання удосконалення фахової освіти зі Спеціальності 227 «Фізична терапія, ерготерапія», «Фізична реабілітація» шляхом проведення аналізу проблеми біоетики як нормативної, регуляторної, міждисциплінарної системи та удосконалення підготовки фізичних терапевтів для набуття ними фахових компетентностей, що ґрунтуються на біоетичних принципах.

Об'єкт і методи дослідження

Об'єкт дослідження: процес формування професійних компетентностей майбутніх фахівців фізичної терапії, що базуються на біоетичних принципах.

У своїй подальшій практичній діяльності фізичні терапевти/фахівці фізичної реабілітації будуть вирішувати специфічні питання, що стосуватимуться етичних цінностей, наприклад, вимога співпраці пацієнта, реабілітаційні інтервенції, які фізичні терапевти/фахівці фізичної реабілітації можуть надавати відповідно до своєї кваліфікації, вимога його інформованої згоди [10], елементи психологічної підтримки з налагоджуванням позитивних психологічних відносин між пацієнтом/клієнтом, його родиною/опікунами тобто, професійна діяльність фахівця фізичної реабілітації, окрім розуміння та знань про особливості вікового розвитку людини та функціонування людського організму в нормі та патологічних дисфункціях, передбачає обов'язкове поглиблене знання з етики, деонтології та біоетики. Тому весь спектр питань використання біоетичних принципів в реабілітації необхідно реалізовувати у навчальному процесі майбутніх фахівців фізичної терапії при викладанні їм фахових практично орієнтованих дисциплін, підвищуючи у такий спосіб рівень їхньої фахової компетенції.

У роботі використовувались такі методи дослідження: системного підходу та системного аналізу застосування біоетики в реабілітації; бібліосемантичний (аналіз інформаційного потоку літературних джерел) з метою аналізу загальної проблематики етики і біоетики. Педагогічне спостереження, віртуальне ситуативне моделювання з використанням ролевих ситуацій «фізичний терапевт – пацієнт – соціальне оточення пацієнта», аналіз практичних кейсів, психологічне тестування були використані при викладанні дисциплін «Фізична терапія різних вікових категорій», «Фізична терапія в геріатрії» для студентів 4-го курсу Спеціальності 227 «Фізична терапія, ерготерапія», «Фізична реабілітація».

Результати дослідження та їх обговорення

Під час лекційних занять з вивчення вищевказаних дисциплін були використані лекції-дискусії з обговоренням питань: Які проблеми клінічної біоетики пов'язані з реабілітаційною діяльністю?; Які фактори сприяють виникненню етичної рефлексії в галузі реабілітації? Яким повинен бути внесок фахівця з фізичної реабілітації у суспільну інтеграцію інвалідів?; Які нормативні документи в Україні стосуються сфери реабілітації?; тематичні лекції з включенням проблеми етичної значущості.

На практичних заняттях з проблемних біоетичних питань у фізичній терапії проводили аналіз практичних кейсів; організацію ролевої гри «фізичний терапевт – пацієнт – соціальне оточення пацієнта», відбувались дискусії студентів між собою та обґрунтування власної позиції щодо інтерпретації і варіантів моделі «фахівець з фізичної реабілітації – пацієнт».

Психологічне тестування, а саме: визначення типів темпераменту та психотипу комунікації, тест «Самооцінка виснаженості життєвих сил», тест для визначення рівня тривожності, тест «Оцінка депресивності» – дало можливість оцінити у певній мірі особистісний спектр майбутніх фізичних терапевтів, їх професійну спрямованість та сформованість життєвих цінностей.

Наші дослідження на перспективу передбачають продовження поглибленого вивчення проблемних питань біоетики в реабілітації. Стосовно підвищення рівня фахової підготовки і розширення компетентнісного спектру важливо та доцільно формування у майбутніх фізичних терапевтів підвищеного рівня стресостійкості як профілактики

професійного вигорання, оскільки професія фахівця з фізичної реабілітації належить до групи високого ризику виникнення цього синдромукомплексу.

Висновки

1. Принципи біоетики – це життєві настанови для практичної, дослідницької, наукової діяльності фізичних терапевтів.

2. Поєднання належного рівня фахових теоретичних знань з базовими деонтологічними, етичними та біоетичними принципами сприятиме формуванню майбутніх фізичних терапевтів як кваліфікованих працівників сфери фізичної реабілітації та особистостей, здатних ефективно працювати в мультидисциплінарній команді, реалізовувати цільові завдання реабілітації.

3. Процес фахової підготовки фізичних терапевтів/фахівців фізичної реабілітації та набуття ними передбачених Стандартом вищої освіти України для спеціальності 227 «Фізична терапія, ерготерапія», галузь знань 22 «Охорона здоров'я» компетентностей зумовлює використання інноваційних та якісних навчальних методик для оптимально збалансованого теоретичного, практичного, клінічного навчального процесу.

Перспективи подальших досліджень пов'язані з вивченням практичного застосування фахівцями з фізичної реабілітації набутих під час навчання компетенцій.

Література

1. *Поттер ВР*. Глобальная биоэтика: движение культуры к более жизненным утопиям с целью выживания. Практична філософія. 2004;1:4-14.
2. *Чебан ЛГ*. Біоетика як основа для формування системи цінностей та світоглядного мислення майбутніх фахівців соціальної сфери. В: Докаш ВІ, редактор. Матеріали Міжнародної науково-практичної відео-конференції Соціальна робота та соціальне забезпечення в структурі соціальної політики України; 2016 Кві 21-22; Чернівці. Чернівці: Чернівецький національний університет; 2016, с. 78-82.
3. *Чебан В, Чебан Л*. Етичні основи спілкування у вузькому колі. В: Зорій ЯБ, редактор. Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції Історичні, теоретико-методичні, медико-біологічні аспекти фізичної культури і спорту; 2016 Кві 6-7; Чернівці. Чернівці: Чернівецький національний університет; 2016, с. 312–3.
4. *Зренча Е, Спаньйоло АДж, П'єтро МЛ*. Біоетика. Львів: Медицина і право; 2007. 672 с.
5. *Біоетика в Україні: стан і перспективи*. Матеріали про II Національний конгрес з біоетики. Ліки України. 2004;10:14-5.
6. *Москаленко ВФ, Попов МВ*. Біоетика: філософсько-методологічні та соціально-медичні проблеми. Вінниця: Нова Книга; 2005. 218 с.
7. *Глуховський ВВ, Ангелов ОВ, Слабкий ГА, Білоконь ЛП*. Україна крізь призму Європейської хартії прав пацієнтів: результати виконання в Україні другого етапу європейських досліджень на відповідність стандартам ЄС з прав пацієнтів. Київ: Дизайн і поліграфія; 2012. 158 с.
8. *Кундієв ЮІ*, редактор. Антологія біоетики. Львів: БАК; 2003. 592 с.
9. *Кулініченко В, Пустовіт С*. Біоетика як етична концепція. Науковий світ. 2006;5:15-9.
10. *Лаїшкул ЗВ, Сізнцова ЮЮ, Фершал ЮЮ*. Інформована згода: поняття, мета та значення у процесі реалізації прав і обов'язків медичних працівників і пацієнтів. Запоріжжя; 2013. 190 с.

References

1. *Potter VR*. Global'naya bioetika: dvizhenie kul'tury k bolee zhiznennym utopiyam s tsel'yu vyzhivaniya [Global Bioethics: The Movement of Culture to More Living Utopias for Survival]. Praktychna filosofiiia. 2004;1:4-14. (in Russian)
2. *Cheban LH*. Bioetyka yak osnova dlia formuvannia systemy tsinnosti ta svitohliadnoho myslennia maibutnikh fakhivtsiv sotsial'noi sfery [Bioethics as a basis for the formation of a system of values and ideological thinking of future specialists in the social sphere]. V: Dokash VI, redaktor. Materialy Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi video-konferentsii Sotsial'na robota ta sotsial'ne zabezpechennia v strukturi sotsial'noi polityky Ukrainy; 2016 Kvi 21-22; Chernivtsi. Chernivtsi: Chernivets'kyi natsional'nyi universytet; 2016, p. 78-82. (in Ukrainian)
3. *Cheban V, Cheban L*. Etychni osnovy spilkuvannia u vuz'komu kolі [Ethical basics of communication in a narrow circle]. V: Zorii YaB, redaktor. Materialy Vseukrains'koi naukovo-praktychnoi konferentsii Istorychni, teoretyko-metodychni, medyko-biologichni aspekty fizychnoi kul'tury i sportu; 2016 Kvi 6-7; Chernivtsi. Chernivtsi: Chernivets'kyi natsional'nyi universytet; 2016, p. 312–3. (in Ukrainian)
4. *Zghrencha E, Span'iol ADzh, P'ietro ML*. Bioetyka [Bioethics]. L'viv: Medytsyna i pravo; 2007. 672 p. (in Ukrainian)

5. Bioetyka v Ukraini: stan i perspektyvy. Materialy pro II Natsional'nyi konhres z bioetyky [Bioethics in Ukraine: status and prospects. Proceedings of the Second National Congress on Bioethics]. Lky Ukrainy. 2004;10:14-5. (in Ukrainian)
6. Moskalenko VF, Popov MV. Bioetyka: filosofsk'o-metodolohichni ta sotsial'no-medychni problemy [Bioethics: philosophical, methodological and socio-medical problems]. Vinnytsia: Nova Knyha; 2005. 218 p. (in Ukrainian)
7. Hlukhivs'kyi VV, Anhelov OV, Slabkyi HA, Bilokon' LP. Ukraina kriz' pryzmu Yevropeis'koi khartii prav patsientiv: rezul'taty vykonannya v Ukraini drugoho etapu yevropeis'kykh doslidzhen' na vidpovidnist' standartam YeS z prav patsientiv [Ukraine through the prism of the European Charter on Patients' Rights: results of the implementation of the second stage of European research in Ukraine for compliance with EU patient rights standards]. Kiev: Dyzain i polihrafiia; 2012. 158 p. (in Ukrainian)
8. Kundiiiev YuI, redaktor. Antolohiia bioetyky [Anthology of bioethics]. L'viv: BAK; 2003. 592 p. (in Ukrainian)
9. Kulinichenko V, Pustovit S. Bioetyka yak etychna kontseptsiiia [Bioethics as an ethical concept]. Naukovyi svit. 2006;5:15-9. (in Ukrainian)
10. Lashkul ZV, Sizintsova YuIu, Fershal YaIu. Informovana zghoda: poniattia, meta ta znachennia u protsesi realizatsii prav i obov'iazkiv medychnykh pratsivnykiv i patsientiv [Informed Consent: Concepts, Purpose and Meaning in the Health and Responsibilities of Healthcare Professionals and Patients]. Zaporizhzhia; 2013. 190 p. (in Ukrainian)

Дата надходження рукопису до редакції: 10.09.2019 р.

Формирование профессиональной компетентности будущих специалистов физической терапии на основе биоэтики

Чебан В.И., Чебан Л.Г.*

ВГУЗ Украины «Буковинский государственный медицинский университет», г. Черновцы
Черновицкий национальный университет имени Юрия Федьковича, г. Черновцы*

Статья посвящена вопросам совершенствования профессиональной подготовки и приобретения профессиональных компетенций будущими специалистами физической терапии, основанные на биоэтических началах. Все эти теоретические знания и овладения умением применять их в практической деятельности физические терапевты должны базировать на соблюдении биоэтических принципов в процессе реабилитации пациентов, соответствует современному образовательному процессу практической подготовки специалистов по физической терапии в соответствии со стандартом высшего образования Украины для специальности 227 «Физическая терапия, Эрготерапия» Отрасль знаний 22 «Здравоохранение». Цель исследования направлена на анализ проблемы биоэтики как нормативной, регуляторной, междисциплинарной системы и совершенствования подготовки физических терапевтов для вступления профессиональных компетенций, основанных на биоэтических принципах.

В работе использованы следующие методы исследования: системного подхода и системного анализа применения биоэтики в реабилитации, анализ информационного потока научных источников, педагогическое наблюдение, виртуальное ситуативное моделирование с использованием ролевых ситуаций «физический терапевт – пациент – социальное окружение пациента», анализ практических кейсов, психологическое тестирование.

На основе обобщенных результатов установлено, что имплементация положений Этического кодекса и общепринятых в мировой практике биоэтических принципов в рабочие программы преподавания профессиональных дисциплин по физической терапии будет способствовать формированию у будущих физических терапевтов/специалистов физической реабилитации адекватной системы ценностей, мировоззренческого мышления, надлежащего уровня профессиональных компетенций и профессиональной поведения в соответствии с существующими принципами и стандартами.

Ключевые слова: исследование, физическая терапия, образование, практическая деятельность, будущие специалисты физической терапии, физиотерапевтическое вмешательства, биоэтические принципы, мультидисциплинарная команда.

Formation of professional competences of future physical therapists on bioethics

Vasyl Cheban, Larysa Cheban*

HSEI of Ukraine "Bukovinian State Medical University", Chernivtsi
Y.Fedkovych Chernivtsi National University, Chernivtsi*

The article is devoted to the issues of improvement of professional training and acquisition of professional competencies by future specialists of physical therapy, based on bioethical principles. The educational process of practical training of specialists in physical therapy of the educational qualification level "bachelor" in accordance with the Standard of Higher Education of Ukraine for the first (bachelor) level for the specialty 227 "Physical Therapy, ergotherapy", branch of knowledge 22 "Health",

were approved and introduced in effect 19.12.2018 (Order # 1419 of the Ministry of Education and Science of Ukraine) provides for General competencies (LC), namely, the LC 02. Ability to act on the basis of ethical considerations (motives) and Program Learning Outcomes – “PR 01. Demonstrate knowledge of biopsychosocial model Disability and ability to analyze medical, social and personal problems of the patient/client ”

All these theoretical knowledge and mastery of the ability to apply them in practice, physical therapists should be based on adherence to bioethical principles in the process of patient rehabilitation.

The purpose of the study is to analyze the problem of bioethics as a normative, regulatory, interdisciplinary system and to improve the training of physical therapists to acquire professional competencies based on bioethical principles. The following research methods were used in the work: systematic approach and systematic analysis of the application of bioethics in rehabilitation, bibliosemantic (analysis of information flow of literary sources), pedagogical observation, virtual situational modeling using role situations "physical therapist – patient – social environment of the patient", analysis of practical cases, psychological testing.

The implementation of the provisions of the Code of Ethics and generally accepted bioethical principles in the world practice in the work programs of teaching the disciplines of physical therapy will contribute to the formation in future physical therapists/specialists of physical rehabilitation of an adequate system of values, ideological thinking and appropriate level of competence.

Conclusions. Principles of bioethics are life guidelines for the practical, research and scientific activity of physical therapists. Combining the appropriate level of professional theoretical knowledge with basic deontological, ethical and bioethical principles will help to shape future physical therapists as skilled workers in the field of physical rehabilitation and individuals able to effectively work in a multidisciplinary team, to realize and implement.

Key words: research, physical therapy, education, practical activity, physical therapists, physiotherapeutic intervention, bioethical principles, multidisciplinary team.

Відомості про авторів

Чебан Василь Іванович, доктор медичних наук, професор, професор кафедри соціальної медицини та організації охорони здоров'я. Вищий державний навчальний заклад України «Буковинський державний медичний університет», 58000, Україна, м. Чернівці, Театральна , 2

Чебан Лариса Григорівна, асистент кафедри фізичної реабілітації, ерготерапії та домедичної допомоги. Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, 58004, Україна, м. Чернівці, вул. Коцюбинського, 2.